

Prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Böhm

Wydział Matematyki, Informatyki I Architektury Krajobrazu

Katolicki Uniwersytet Lubelski

Recenzja pracy doktorskiej pt. „Przekształcanie stref przybrzeżnych oraz sposoby ich zagospodarowania na obszarach wiejskich Kaszub”

autorstwa mgr inż. arch. kraj. Dominiki Bogumiły Kwiatkowskiej

Podstawa opracowania: Umowa o dzieło nr.51/20.000.001/2018

Informacje formalne:

Do recenzji dostarczono oprawny egzemplarz pracy obejmujący 194 strony tekstu wraz z ilustracjami oraz osobno oprawiony zeszyt zawierający załączniki

Informacje redakcyjne:

Tekst dysertacji podzielony został na siedem rozdziałów (1. Wstęp, 2.Przegląd piśmiennictwa, 3.Metodyka pracy, 4.Stan istniejący – charakterystyka obszaru badań, 5. Wyniki badań i dyskusja, 6. Podsumowanie i wytyczne, 7.Wnioski)

Załączniki obejmują materiał ilustrujący: 1. Pilotażowe miejscowości, 2. Modele zagospodarowania obszarów nadwodnych, 3. Analizę wybranych miejscowości na Kaszubach, 3A. Analizę wybranych miejscowości na Kaszubach – dokumentacja fotograficzna, 3B Opisy do fotografii z załącznika 3¹ (?), 4. Ankieta, 5. Dobre praktyki zagraniczne

Uwagi szczegółowe:

Układ pracy jest czytelny w części tekstowej. Natomiast oddzielny zeszyt z załącznikami utrudnia odbiór tekstu i w przypadku publikacji pracy należałoby materiał z załączników – po selekcji - rozmieścić w odpowiednich rozdziałach tekstu głównego.

Temat pracy jest ważny i aktualny natomiast teza jest aż nadto oczywista – a nie powinna być, bo jej udowodnienie staje się niepotrzebne. Sformułowanie tezy: *Krajobraz nadwodny terenów wiejskich na Kaszubach posiada wysokie walory przyrodnicze i kulturowe. Brak odpowiedniej ochrony oraz wytycznych do kształtowania tych niezwykle wrażliwych przestrzeni, powoduje zachwianie ładu przestrzennego oraz obniżenie walorów krajobrazowych* – można odnieść do większości regionów Polski znanych z walorów krajobrazowych – a do takich niewątpliwie Kaszuby należą.

Na str. 9 znajduje się uwaga o zrównoważonej turystyce na terenach wiejskich, poparta przypisem z publikacji z roku 1955 – sprzed 63 lat – co w kontekście dynamicznych

przekształceń np. w sferze terenów postagrarnych i agroturystyki jest anachronizmem. Autorka wymienia jako główny cel stworzenie *uniwersalnych wytycznych*, a zarazem chce te wytyczne odnieść do *charakterystycznych warunków danej przestrzeni nadwodnych obszarów*....Jest to nieprzekonywujące podejście. Drugim celem jest *ocena zagospodarowania stref przybrzeżnych*. Odwrotna kolejność przedstawionych celów byłaby bardziej uzasadniona.

Zakres terytorialny analiz obejmuje 7 miejscowości. W tym miejscu bardzo przydatna byłaby mapa z rozmieszczeniem tychże miejscowości. Uzasadnienie wyboru – *najbardziej zróżnicowane* tereny – bez typologii (choćby na tereny nadmorskie, pojezierza, nadrzeczne) jest niewystarczające. Brak zakresu czasowego – a określenie „*w obecnej sytuacji*” jest zbyt ogólnikowe i niestosowne w pracy naukowej. W cytowanych przypisach na str. 12 podano błędną pisownię nazwiska – jest Nowak a powinno być Novák.

Na stronie 36 przy okazji wzmianki o *atrakcyjności turystycznej*, brak odwołania do stosownej literatury np. Mariusz Kistowski, Przemysław Śleszyński, *Presja turystyczna na tle walorów krajobrazowych Polski*, w: *Krajobraz a turystyka*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG, Nr.14, Sosnowiec 2010 lub/i Jacek Kaczmarek, Andrzej Stasiak, Bogdan Włodarczyk, *Przestrzeń gościnna – kilka uwag o konkurencyjności regionów*, w: *Turystyka jako czynnik wzrostu konkurencyjności regionów w dobie globalizacji*, Poznań 2008.

Fotografia na str. 40 - plaża w Międzyzdrojach w pracy o Kaszubach jest pomyłką.

Sformułowanie na str. 42 *coraz częściej na świecie (także w Polsce)* – w dużym stopniu powtórzone na str. 50 - razi ogólnikiem niestosownym w pracy naukowej, w której należy odwołać się do konkretnych danych np. statystycznych.

Zdanie na str. 54 na temat krajobrazów wiejskich : „... *upraszczana jest struktura przestrzenna i ekologiczna, przy równoczesnym wzroście intensywności użytkowania*” stoi w sprzeczności z raportami o przestrzeni polski, pokazującymi dynamiczny przyrost terenów ugorów i odłogów. Warto by się do tego ustosunkować w kontekście Kaszubów.

W rozdziale 2.4.2. *Planowanie wiejskiej przestrzeni turystycznej*, brak odniesienia do systemu planowania przestrzennego w Polsce (plan krajowy, plany wojewódzkie, plany miejscowe - jak również sytuacje braku planu miejscowego i skuteczność studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy). Bez tego wszelkie wnioski płynące z pracy będą zawieszane w próżni. Zamiast powyżej wspomnianego profesjonalnego nawiązania, na stronie 60 znajdujemy lakoniczną uwagę „*w Stanach Zjednoczonych...wskazano iż zagadnienia związane z zagospodarowaniem wybrzeża mają być włączone do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego...*”, co razi powierzchownością.

W metodyce pracy – od str.64 – zapowiadany jest *szczegółowy przegląd dostępnych źródeł*, w tym obejmujących – *plany rozwoju gmin, plany rozwoju województw, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ...* Rezultaty nie zostały zaprezentowane. Przedstawiony w rozdziale 4 *Stan istniejący charakterystyka obszaru badań*, na ryc. 2 pokazuje mapę fizyczną terenu pasma nadmorskiego od rejonu Kołobrzegu

po Mierzeję Wiślaną i nie ma niewiele wspólnego z mapą administracyjną *Kaszuby dzisiaj* na ryc. 3 na str. 88, która z kolei nie obejmuje wymienionych na tejże stronie miast Słupsk i Ustka, - jakoby *wyznaczających zarys* Pojezierza Kaszubskiego od zachodu. Ten niespotykany chaos dopełniają zdjęcia klifu w Wolińskim Parku Narodowym – str. 78., falochronu w Mrzeżynie – str. 109, ostrogi w Międzyzdrojach – str. 110 i kościoła w Trzęsaczu str. 111.

Z nieuzasadnionych powodów w rozdziale 5. *Wyniki badań i dyskusja* – w badaniach pilotażowych – znajdujemy w pracy na temat kaszubskiego krajobrazu nadwodnego w terenach wiejskich, m. innymi, Świnoujście, Międzyzdroje, Dziwnów, Krynicę Morską opatrzone komentarzem: *w większości są to miejscowości turystyczne znajdujące się w obecnym oraz historycznym zasięgu Kaszub*. Mapa na str. 118 pokazująca lokalizację miejscowości badań pilotażowych różni się wyraźnie od wspomnianej uprzednio mapy na str. 88.

Lista zagrożeń stref nadwodnych pokazana na str. 121 składa się z 16 pozycji z których znajduje się kilka powtórzeń lub określeń bliskoznacznych np.:

- *ingerencja zabudowy w strefę nadwodną – lokowanie obiektów o dużej kubaturze zwłaszcza w bliskim sąsiedztwie brzegów - zbyt duże natężenie zabudowy w sąsiedztwie stref brzegowych*

- *krótkowzroczność.... – brak działań długofalowych*

Podobne powtórzenia znajdujemy z kolei w spisie spraw na które należy zwrócić uwagę, który nie wnosi nic nowego poza znanymi ogólnikami wynikającymi z podejścia życzeniowego – np.:

- *szacunek dla walorów przyrodniczych....*

- *tworzenie przestrzeni atrakcyjnych dla wszystkich...*

- *kreowanie atrakcyjnych obszarów*

- *podniesienie jakości życia*

- *stworzenie połączeń ponadlokalnych...*

- *....połączenia pomiędzy poszczególnymi miejscowościami*

Zalecenia w zakresie kształtowania i ochrony krajobrazu nadwodnego siedmiu wybranych miejscowości (Jastrzębia Góra, Kuźnica, Stężyca, Zgorzałe, Chmielno, Ostrzyce, Wdzydze Tucholskie) sformułowane są równie ogólnikowo, np : *walka z chaosem, odpowiednie sterowanie instrumentami planowania przestrzennego, przywracanie tożsamości miejsca* – i powtarzają się niekiedy pod nieco zmienionymi nazwami we wszystkich miejscowościach.

Można to podsumować sarkastyczną uwagą, że nie ma w tym nic złego skoro w tabelarycznym zestawieniu wyników analizowanego zagospodarowania przedmiotowych miejscowości, stan trzech z nich uznano za bardzo dobry, trzech za dobry a jeden jako średni. Zatem teza o tym że „*brak odpowiedniej ochrony oraz wytycznych do kształtowania tych*

niezwykle wrażliwych przestrzeni, powoduje zachwianie ładu przestrzennego oraz obniżenie walorów krajobrazowych” sformułowana została nieco na wyrost i nie wymaga przeprowadzenia dowodu.

Zastrzeżenia budzi dobór tzw. dobrych przykładów zagranicznych, bowiem sens pożytku płynącego z nich wynikać mógłby wówczas, gdyby obrazowały one dobre rozwiązania zastosowane w okolicznościach zbliżonych do analizowanych miejscowości na Kaszubach. Tymczasem tu zaprezentowano gospodarstwo agroturystyczne w górach Norwegii i miasto Zurych.

Kończące pracę podsumowania, wytyczne i wnioski są powtórzeniem wielu sformułowań użytych we wcześniejszych rozdziałach i cechuje je podobna ogólnikowość.

Konkluzja

Opiniowana praca wykonana została na niskim poziomie i zawiera liczne mankamenty. Poza wymienionymi w uwagach szczegółowych niedostatkami, do najbardziej istotnych zarzutów należą następujące :

- brak jasno określonego zakresu merytorycznego uzasadniającego np. wyłączenie z rozważań na temat terenów nadwodnych, terenów nadrzecznych i problemów ich zagospodarowania
- brak rozdziału poświęconego stanowi badań, co pozwoliłoby na precyzyjną prezentację skuteczności instrumentów planistycznych służących zagospodarowaniu przestrzennemu stref przybrzeżnych
- brak krytycznej oceny podstawowych dokumentów planistycznych dotyczących analizowanych miejscowości, czego nie mogą zastąpić bardzo schematyczne „modele” (w załącznikach)
- dysproporcja zakresu tekstu poświęconego tematowi pobocznym (historycznym, etnograficznym i ogólnym, o problemach występujących w innych regionach) w stosunku do treści lepiej służących realizacji celu pracy, tj. stworzenia brakujących wytycznych w odniesieniu do *charakterystycznych warunków danej przestrzeni nadwodnych obszarów.*

Równocześnie należy zauważyć, iż praca zawiera szereg interesujących informacji o analizowanych miejscowościach, które mogłyby być wykorzystane w dalszych pracach Autorki.

Zauważone mankamenty wymagają rzetelnej analizy dokonanej przez Autorkę przed publiczną obroną i przygotowania na tej podstawie satysfakcjonującego ustosunkowania się do nich. Oznacza to, iż zdaniem recenzenta praca może być dopuszczona do publicznej obrony.

Kraków 12.09. 2018 r.

